

ČETIRI I POL STOLJEĆA KAJKAVSKE PISMENOSTI

**Uz 450. obljetnicu kajkavskoga
prvotiska: Ivan Pergošić,
Decretum, 1574.**

**Varaždin – Ludbreg
23. – 25. svibnja 2024.**

**Program skupa
i Knjižica sažetaka**

HRVATSKA AKADEMIJA ZNANOSTI I UMJETNOSTI

Zavod za lingvistička istraživanja
Zavod za znanstveni rad u Varaždinu

Posebna izdanja – knjiga 47

Urednici

Bojana Schubert, Vladimir Huzjan

CIP zapis je dostupan u računalnome
katalogu Nacionalne i sveučilišne knjižnice
u Zagrebu pod brojem 001229444.

Tisak omogućili

Varaždinska županija, Grad Varaždin, Grad Ludbreg
Zaklada Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti

HRVATSKA AKADEMIJA ZNANOSTI I UMJETNOSTI

Zavod za lingvistička istraživanja
Zavod za znanstveni rad u Varaždinu

ČETIRI I POL
STOLJEĆA
KAJKAVSKE
PISMENOSTI

Uz 450. obljetnicu kajkavskoga
prvotiska: Ivan Pergošić,
Decretum, 1574.

Varaždin – Ludbreg
23. – 25. svibnja 2024.

Program skupa i Knjižica sažetaka

Zagreb – Varaždin – Ludbreg, 2024.

Programski odbor

Akademik Josip Bratulić

Akademik Stjepan Damjanović

Akademik August Kovačec

Akademik Milan Mihaljević

Akademkinja Silvana Vranić

Profesorica emerita Diana Stolac

Dr. sc. Anja Nikolić-Hoyt, znanstvena savjetnica u trajnom izboru

Dr. sc. Željka Brlobaš, znanstvena savjetnica

Organizacijski odbor

Dr. sc. Bojana Schubert, znanstvena suradnica

Dr. sc. Vladimir Huzjan, viši znanstveni suradnik

PROGRAM SKUPA

**ČETVRTAK, 23. svibnja 2024.
Varaždin**

**Otvaranje skupa
Hrvatsko narodno kazalište, Velika koncertna dvorana,
Ul. Augusta Cesarca 1**

- 10 – 10.30 Registracija sudionika
- 10.30 – 11 Pozdravni govori
- Predstavnici Grada Varaždina, Grada Ludbrega
i Varaždinske županije
- Milan Mihaljević, voditelj Zavoda za lingvistička
istraživanja
- Vladimir Huzjan, upravitelj Zavoda za znanstveni rad
u Varaždinu

Plenarna izlaganja Moderator: Diana Stolac

- 11 – 11.30 Diana Stolac: Novi pogled na kajkavski *editio princeps*
- 11.30 – 12 Alojz Jembrih: Kajkavske knjige od 16. do 19. stoljeća
tiskane izvan Hrvatske
- 12 – 12.30 Barbara Štebih Golub: Kristijanović i njegova *Biblija* kao
kruna stare kajkavske pismenosti

- 12.30 – 13 Marina Marinković: Kakav kajkavski govore osnovnoškolci: prilog metodologiji istraživanja uporabe kajkavskoga izričaja među učenicima osnovnoškolskog uzrasta
- 13 – 15 Ručak u restoranu Verglec, Ulica Silvija Strahimira Kranjčevića 14

Izlaganja

Hrvatsko narodno kazalište, Velika koncertna dvorana

Moderator: Marijana Horvat

- 15 – 15.20 Vuk-Tadija Barbarić i Marijana Horvat: Pergošićev *Decretum* u digitalnome obliku
- 15.20 – 15.40 Andrea Radošević: *Beramska pjesmarica* – izvor novih spoznaja o ranim vezama glagoljaške i kajkavske književnosti

Moderator: Mira Menac-Mihalić

- 15.40 – 16 Marija Znika: Mijo Lončarić znanstvenik i kolega
- 16 – 16.20 Ivana Kurtović Budja: Život i djelo hrvatskoga jezikoslovca dr. sc. Mije Lončarića
- 16.20 – 16.40 Anita Celinić i Mira Menac-Mihalić: Mijo Lončarić i jezični atlas
- 16.40 – 17 Marija Malnar Jurišić: Fonologija govora Prezida u Gorskom kotaru
- 17 Predstavljanje knjige Alojza Jembriha, *Kajkavski filološki ogledi: prinos povijesti hrvatske književnosti i jezika*. Hrvatska udruga Muži zagorskoga srca, Martinišće i Zabok, 2023. O knjizi će govoriti Ivan Zvonar i autor

- 17.30 Stanka za osvježenje u Park Boutique Hotelu, Ulica Jurja Habdelića 6
- 20 Predstava *Kisela krv*
Hrvatsko narodno kazalište u Varaždinu, Scena Rogoz
-

PETAK, 24. svibnja 2024.
Ludbreg

- 8.30 Prijevoz sudionika skupa u Ludbreg
- 9 – 9.45 Okupljanje u Dvorcu Batthyany uz osvježenje dobrodošlice
- 9.45 – 10 Pozdravni govor

Izlaganja
Velika Sjednička dvorana Dvorca Batthyany, Trg Svetog Trojstva 1
Moderator: Ivan Lupić

- 10 – 10.20 Ivan Lupić: Kajkavski Virgilijuš
- 10.20 – 10.40 Jasmina Lukec: Iznova o *Ludbreškoj pjesmarici*
- 10.40 – 11 Bojana Schubert: Kad je *čovjek* postao *čověkom*, a kajkavski zamijenjen štokavskim: o jednom ilirskom jezičnom prekrajanju

Moderator: Barbara Štebih Golub

- 11 – 11.20 Barbara Štebih Golub i Dubravka Ivšić Majić:
Prijevodne varijante i paratekstni elementi
u Kristijanovićeve prijevodu *Knjige šoltarov*

- 11.20 – 11.40 Vladimira Rezo: Jezične mijene Kristijanovićeve
Knjige Tobijaša
- 11.40 – 12 Lahorka Plejić Poje: Uz Kristijanovićeve prijevode
Mudrih izreka
- 12 – 12.20 Ermina Ramadanović i Barbara Štebih Golub:
Fragment književnokajkavskoga prijevoda *Kurana*
- 12.20 – 14.30 Ručak u restoranu Amalia, Trg Svetog Trojstva 26

Moderator: Vladimir Huzjan

- 14.30 – 14.50 Danko Tkalec: Digitalno ruho kajkavske knjige
- 14.50 – 15.10 Petar Radosavljević, Ivana Olujić, Sandra Požar:
Kajkavski elementi u memoarima Adama Mixicha
iz Keče u Rumunjskoj
- 15.10 – 15.30 Vladimir Huzjan: Kajkavske psovke i uvrede
u Varaždinu između dva svjetska rata

Moderator: Anja Nikolić-Hoyt

- 15.30 – 15.50 Marin Andrijašević: *Pogled u Stoljetni Horvatski
Kolendar (Vu Zagrebu, 1849.)*
- 15.50 – 16.10 Mateja Šporčić: Standardno i dijalektno u *Kuharskim
naputcima* kapucina Pashazija
- 16.10 – 16.30 Anja Nikolić-Hoyt i Alexander D. Hoyt: *Anglianski
budin*: kontrastivna analiza dviju u redosljedu ispred svih
drugih kuharica: *Zagrebečka szokachka kniga* (1813.) i
American Cookery (1796.)
- 16.30 – 16.50 Zlatko Puntijar: Kultura stola na kajkavsku

16.50 – 18.30	Osvježenje po recepturi iz 19. stoljeća
18.30	<i>Kajkaviana Croatica vezda znovič</i> : otvorenje izložbe starih kajkavskih knjiga (Vlasta Horvatić-Gmaz, Lidija Kelemen, Ines Krušelj-Vidas)
19	Turistički razgled Ludbrega
20.30	Povratak u Varaždin

SUBOTA, 25. svibnja 2024.

Varaždin

Izlaganja

Galerija Kovačić Macolić, Ulica Ljudevita Gaja 13

Moderator: Danica Lešek

9 – 9.20	Danica Lešek: Muke po kurikulu: zastupljenost novije kajkavske književnosti u školskom kurikulu
9.20 – 9.40	Valentina Šinjori: <i>Ogneci i čameki pri skupslaganu Knigice kajkavčice</i> – kajkavske čitanke za učenike osnovnih škola
9.40 – 10	Nika Komar i Marko Brodarić: Lingvističko matematičarenje
10 – 10.20	Grgo Petrov: Popularizacija kajkavskog kroz suvremene medije za djecu i mlade
10.20 – 10.50	Stanka za osvježenje

Moderatori: Mario Kolar i Klara Macolić Kuparić

10.50 – 11.10	Boris Beck: <i>Bluz po domaći</i> . Rekurzivnost u kajkavskoj poeziji Čede Antolića
---------------	---

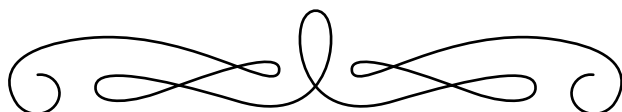
- 11.10 – 11.30 Mario Kolar: Homogenizacija dihotomija u kajkavskom pjesništvu Ivana Goluba
- 11.30 – 11.50 Denis Peričić: Lalangizmi u Krleže
- 11.50 – 12.10 Klara Macolić Kuparić: O međuodnosu slike i teksta na primjeru ilustracija Krste Hegedušića za Krležine *Balade Petrice Kerempuha*

Moderator: Bojana Schubert

- 12.10 – 12.20 Samanta Milotić Bančić: Kajkavski elementi u *Grškovićevo* zborniku
- 12.20 – 12.50 Karmen Levanić: Prikaz izdanja »Marijaterezijanski urbari 1774.-1784.« kao izvora za proučavanje kajkavskoga jezika u svakodnevnom govoru
- 12.50 – 13.10 Ivana Posedi i Nada Bulić: Kletve i vrijeđanja u Zapisnicima Poglavarstva grada Koprivnice

13.10 – 13.30 Završna riječ i zatvaranje skupa

- 13.30 Ručak u restoranu August, Ulica Augusta Šenoa 12

KNJIŽICA SAŽETAKA

PLENARNA IZLAGANJA

Diana Stolic

Filozofski fakultet, Rijeka

Novi pogled na kajkavski *editio princeps*

U izlaganju se donosi pregled dosadašnjih istraživanja *Decretuma* Ivana Pergošića. Nakon stoljeća istraživanja Pergošićeva djela tematski vezanih uz početke tiskarstva u sjevernoj Hrvatskoj, pravne tekstove i pravno nazivlje predlažu se daljnje mogućnosti istraživanja.

Naglasak je na sintaktičkim i tekstološkim istraživanjima. Obrasci kojima se u *Decretumu* 1574. godine opisuju pravni odnosi, kaznena djela i izriču kazne stavljaju se u suodnos s hrvatskim pravnim tekstovima od *Vinodolskoga zakona* iz 1288. godine preko ranonovovjekovnih sjevernojadranskih pravnih tekstova do suvremenoga Kaznenoga zakona iz 2019. godine.

Alojz Jembrih

Fakultet hrvatskih studija, Zagreb

Kajkavske knjige od 16. do 19. stoljeća tiskane izvan Hrvatske

U sjevernom dijelu Hrvatske (nekadašnje Slavonije, Sclavoniae), odnosno u Zagrebačkoj biskupiji, na kajkavski se prevodilo iz latinskoga, njemačkoga, engleskoga, francuskoga i mađarskoga jezika. Kajkavska se književnost razvijala na području dodira i prožimanja latinsko-rimske i njemačko-mađarske kulture. Ono što je najbitnije jest učinak koji je kajkavska književnost postigla u tijeku četiri i pol stoljetnoga postojanja knjižne produkcije. Kajkavski tekstovi (evanđelja, propovijedi) koji su se svake nedjelje i blagdane, od 16. do 19. stoljeća čitali u crkvi ili kod kuće na području Zagrebačke biskupije i šire, odgajali su jezičnu osjetljivost, utemeljivali književno-jezičnu normu i pomagali u izobrazbi pojedinca, obitelji i čitave zajednice – naroda. Takav su učinak polučili i svekoliki drugi književni tekstovi, a pogotovo knjige tiskane izvan Hrvatske o kojima je ovdje u referatu riječ. Stoga su takvi tekstovi oblikovali izražajne vrijednosti hrvatskoga kajkavskoga jezika kao jednog od entiteta i identiteta hrvatske Trojednice kroz stoljeća. U izlaganju je prikazan niz kajkavskih tiskanih knjiga izvan Hrvatske, počev od 16. pa sve do druge polovine 19. stoljeća, knjige koje su imale za cilj, prije svega, pomoći pojedincu u spoznaji temeljnih vjerskih istina, saznanju povijesnih svjetovnih i hrvatskih događaja, u opismenjavanju, odgoju djece i međuljudskih odnosa te napretku u gospodarstvu.

U deset gradova koji se iskazuju na naslovnicaama kajkavskih knjiga tiskano je ukupno 130 različitih knjiga izvan Hrvatske od 16. do druge polovine 19. stoljeća. U Beču 12; Budimu 71; Grazu 8; Klagenfurtu 1; Ljubljani 2; Ofen/Pešta 21; Požun 3; Ptuj 1; Trnava 1; Venecija 2. Većina tih knjiga dostupno je u NSK u Zagrebu. Sva kajkavska tiskana djela izvan Hrvatske kao i ona u Hrvatskoj, bjelodano pokazuju da je kajkavski književni jezik do preporoda (razdoblje zagrebačkih iliraca 19. st.) imao itekako izgrađenu jezikoslovnu

sastavnicu, prilagođenu raznim korisnicima. Odnosno, te knjige svjedoče da su pisane i tiskane književnim jezikom, u sebi jedinstvenom, tradicijom ustaljenim u najvećem broju jezičnih, stilskih i pravopisnih rješenja. I još nešto. Te knjige, tiskane izvan Hrvatske, svjedoče svojom namjenom i sadržajem, da u sjevernoj Hrvatskoj prije ilirskoga preporoda nije nikako vladala literarna pustoš kako su to htjeli pokazati (i pokazivali su) neki od protagonista toga preporoda. To pak pokazuje još jednu činjenicu da je u bližoj i daljoj prošlosti učinjena u Hrvatskoj kulturološka nepravda kajkavskomu književno-jezičnom korpusu prešućivanjem i nepoznavanjem višestruke koristi i vrijednosti kroz četiri i pol stoljeća njegove opstojnosti.

Barbara Štebih Golub

Institut za hrvatski jezik, Zagreb

Kristijanović i njegova *Biblija* kao kruna stare kajkavske pismenosti

Prijevođe *Biblije* na narodni jezik smatra se važnim pokazateljem stupnja razvijenosti određenoga idioma. U tome je kontekstu znakovit podatak da je u prvoj polovici 19. st. na području sjeverozapadne Hrvatske došlo do dva pokušaja prevođenja *Svetoga pisma* na kajkavski književni jezik: prvi je vezan uz biskupa Maksimilijana Vrhovca i skupinu od šestorice prevoditelja koju je organizirao, a drugi uz Ignaca Kristijanovića. Obje su *Biblije*, i Vrhovčeva i Kristijanovićeve, ostale nedovršene i većim dijelom neobjavljene. Predmetom rada druga je književnokajkavska *Biblija*, ona Kristijanovićeve.

Ignac Kristijanović (1796. – 1884.) u hrvatsku se kulturnu povijest upisao ponajprije kao plodan vjerski pisac, važan pučki prosvjetitelj, slovničar i posljednji borac za hrvatski kajkavski književni jezik i kajkavsku grafiju. Manje je poznato da je na kajkavski književni jezik preveo gotovo cijelu *Bibliju*: dijelove je objavio u svojem kalendaru *Danica zagrebečka* ili drugim publikacijama, no najveći je dio ostao u rukopisu razasut po hrvatskim knjižnicama i arhivima. S obzirom na Kristijanovićeve stavove osobito je zanimljivo pitanje koje je

dijelove *Biblije* preveo te koje je od njih, kojim redosljedom i gdje objavio, kao i koje je traduktološke postupke primjenjivao. Naime, kako je, kao svećenik i kao pučki prosvjetitelj, usuglasio težnje da njegov prijevod bude vjeran izvorniku, ali i blizak onodobnom čitatelju. Ostala pitanja na koja se nastoji odgovoriti su kakvim je jezikom, s obzirom na doba u kojem je djelovao, Kristijanović prevodio, je li moguće rekonstruirati njegovu *Bibliju* i kako je približiti suvremenom čitatelju.

Marina Marinković

Filozofski fakultet, Rijeka

**Kakav kajkavski govore osnovnoškolci:
prilog metodologiji istraživanja uporabe kajkavskoga izričaja
među učenicima osnovnoškolskog uzrasta**

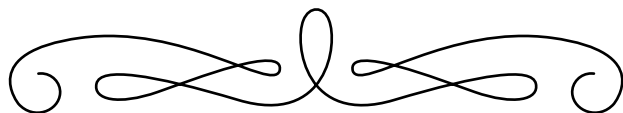
Uvođenje pojma okomite dvo- i višejezičnosti u istraživanjima procesa usvajanja jezika u posljednjih je 20-ak godina u Hrvatskoj temeljito promijenilo poimanje višejezičnosti kao isključivoga ovladavanja standardnim varijetetima dvaju različitih jezika. Premda se proučavanja okomito dvojezičnoga diskursa oslanjaju već na govorne uzuse kod djece vrtićkoga uzrasta, početak institucionalnoga obrazovanja polaskom u prvi razred osnovne škole predstavlja ujedno i početak sustavnoga usvajanja standardnoga jezika na svima njegovim jezičnim razinama.

U istraživanju, čije ćemo rezultate dijelom predstaviti i ovim izlaganjem, sudjelovali su učenici svih razreda iz više osnovnih škola Krapinsko-zagorske županije. Provedeno je početkom 2024. godine u okviru projekta Kajkaš KAJ? koji je osmislila Udruga Kajkaviana i čiju je provedbu odobrilo i financijski poduprlo Ministarstvo znanosti i obrazovanja Republike Hrvatske. Glavni je cilj istraživanja utvrditi koliko učenici osnovnoškolskoga uzrasta rabe kajkavski izričaj u svakodnevnim govornim situacijama, a koliko su pod utjecajem hrvatskoga standardnog jezika i/ili supstandardnih varijeteta.

Istraživanje je provedeno pomoću upitnika koji je školama – projektnim par-

nerima distribuiran u dvjema inačicama: opsežnija inačica namijenjena je učenicima od 3. do 8. razreda, a unekoliko pojednostavnjena inačica, bazirana na slikovnim pitanjima, učenicima prvih dvaju razreda osnovne škole. Poto-njom inačicom ispitivano je uglavnom poznavanje kajkavskoga leksika, dok su rješenja prve inačice upitnika dala sveobuhvatnije odgovore na naše temeljne polazišne hipoteze.

Ovim izlaganjem predstaviti ćemo metodologiju istraživanja uporabe kajkav-skoga izričaja među djecom osnovnoškolske dobi, glavne smjernice kojima smo se vodili pri izradi upitnika te inicijalne spoznaje koje su proizašle iz analize prikupljena materijala. Izdvojiti ćemo i neke konkretne rezultate, poput kajkavskih značajki (na svim razinama) koje su najbolje očuvane i onih koje se u govoru djece najviše gube, odgovorâ koji se razilaze od naših uvriježenih pretpostavki i drugih zanimljivosti.

SEKCIJSKA IZLAGANJA

Marin Andrijašević

Filozofski fakultet, Zagreb

Pogled u *Stolétni Horvatski Kolendar* (Vu Zagrebu, 1849.)

U našem radu o almanahu *Stolétni Horvatski Kolendar*, objavljenom u Zagrebu 1849. godine, a koji se još naziva i *Dnevnik Stolétni*, bit će riječi o tiskovini koja je u ono doba imala i te kako veliku važnost. Pisana je »našim domorodnim horvatskim jezikom« i pravopisom kojim se služilo u Gajevo vrijeme. Kolendari su (i oni opći, kao i oni specijalizirani) istodobno ispunjavali različite funkcije (edukativnu, referencijalnu, poetsku, ludičku, metajezičku, i *mutatis mutandi* afektivnu), ali diskurs je ostao uvijek jednako prepoznatljiv i socio-semiotički ga se može poistovjetiti s tzv. koncepcijom imanentnog identiteta koji federira pojedinca u određenu zajednicu. Nekoliko primjera ekscerpiranih iz *Kolendara* potvrdit će ovu našu tezu.

Vuk-Tadija Barbarić i Marijana Horvat

Institut za hrvatski jezik, Zagreb

Pergošićev *Decretum* u digitalnome obliku

Prevoditelj Verbőczyjeva *Tripartituma* Ivan Pergošić svojim se *Decretumom* (1574.) zlatnim slovima upisao na sam začetak tiskane kajkavske riječi. Njegov je prijevod dosad objavljen dvaput u filološkim izdanjima. Prvi je to učinio Karlo Kadlec 1909. godine, a drugi Zvonimir Bartolić 2003. godine, pri čemu je objavljen i pretisak. Međutim, nisu svi sačuvani primjerci jednaki, nego ih se može podijeliti na dijalektne inačice. Bartolić je objavio pretisak kajkavske dijalektne inačice, prema kojoj se u Institutu za hrvatski jezik u okviru projekta Razvoj i primjena modela za normalizaciju grafije starih latiničnih tiskanih tekstova za potrebe istraživanja grafije digitalizira njezin tekst. U ovome izlaganju predstaviti će se rad na tom digitalnom izdanju *Decretuma*, koje će nakon završetka rada biti besplatno javno dostupno.

Boris Beck

Fakultet političkih znanosti, Zagreb

Bluz po domaći.

Rekurzivnost u kajkavskoj poeziji Čede Antolića

Na glazbenom albumu *Bluz po domaćem* (2016.) Čedo Antolić predstavlja ciklus od šesnaest kajkavskih pjesama posvećenih svojem zavičaju. Čedo Antolić (1951. – 2019.) autor je knjige *Pjesnik Gospodnji* (2005.), a bio je uvaženi kantautor duhovnih pjesama, objavljenih na četiri albuma (1980. – 2012.), te je 2017. bio nagrađen i Porinom za popularnu duhovnu glazbu. *Bluz po domaćem* njegov je posljednji album, u kojem tematizira rodni kraj u Hrvatskom zagorju s ograničenim repertoarom krajobraza (breg, potok, klet, hiža, crkvice, trs), životinjskog svijeta (kos, maček, puran, fazan) i prirodnih fenomena (oblak, zvezda), kao i s malim brojem radnji (spavanje, okopavanje, pjevanje, molitva, sanjanje), no unutar tog malenog i skromnog svijeta postiže izvorni pjesnički

efekt. Periodično vraćanje na rodni Martinić breg iz Zagreba u kojem je živio i radio, povezano je s brojnim cikličkim radnjama, od poljskih radova, preko životnog ciklusa rađanja, rasta i starenja do prirodnih ciklusa dana i noći, kao i godišnjeg tijeka. U tom višestrukome vraćanju pjesnik dolazi do novih razmišljanja o prošlosti te zrenja iskustva, ali sve u znaku slabljenja snaga, životnog pasiviziranja i oprostaja od starih koji su umrli. Riječ je o figuri rekurzije, inače matematičkog pojma koji označuje stalno vraćanje na jednadžbu kako bi se u tom postupku pojednostavnila i riješila: poetska rekurzija Čede Antolića kruži oko poznatih ljudi i prostora u težnji da se umiri, pomiri sa životom i nadnaravnim oličenim u kršćanskoj vjeri te oprostori od prirode koja je neprolazna u ljepoti, i u kojoj je čovjek tek sitna trunčica.

Anita Celinić

Institut za hrvatski jezik, Zagreb

Mira Menac-Mihalić

Filozofski fakultet, Zagreb

Mijo Lončarić i jezični atlasi

Nedavno preminuli hrvatski dijalektolog i filolog Mijo Lončarić znatan je dio svojega djelovanja posvetio jezičnim atlasima. Obavio je brojna i raznolika istraživanja hrvatskih mjesnih govora, među kojima osobito mjesto imaju istraživanja provođena za jezične atlase i jezične karte – prije svega u vidu prikupljanja dijalektne građe. Mijo Lončarić ispunio je velik broj upitnika za »Hrvatski jezični atlas«, u zadnje vrijeme i više upitnika za projekt »Lingvistička geografija Hrvatske u europskome okružju«. Među istraživanim govorima najbrojniji su kajkavski.

Osim spomenutih domaćih geolingvističkih projekata, važno je Lončarićevo djelovanje u okviru međunarodnoga projekta »Općeslavenski lingvistički atlas«.

U izlaganju ćemo raspon Lončarićevih atlasnih istraživanja prikazati ne samo riječima nego i kartom.

Vladimir Huzjan

Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, Varaždin

Kajkavske psovke i uvrede u Varaždinu i okolici između dva svjetska rata

U životu svake zajednice sigurne su svađe i psovke. U Varaždinu i okolici između dvaju svjetskih ratova bilo je takvih koje su dovele do sudskih procesa – jedni su psovali kralja, Jugoslaviju, poreze i agrarnu reformu, drugi Mačeka i HSS, a treći su bili susjedi koji su razmirice oko zemlje, izvanbračne djece ili dugova pokušali riješiti na grub način. Neki od tih slučajeva dobili su sudski epilog, a u spisima su psovke i uvrede vjerno zabilježene. Sud je morao znati tko je i čime uvrijedio oštećenu stranku. Tako da danas možemo vidjeti raspon uvreda koji se koristio u Varaždinu između dva svjetska rata. Također, u izlaganju će se predstaviti i odnos prema ženama koje su zbog psovki, uvreda i lažnih svjedočenja tražile pravdu na sudu, a bile su otjerane od kuće ili izgubile posao.

Mario Kolar

Filozofski fakultet, Rijeka

Homogenizacija dihotomija u kajkavskom pjesništvu Ivana Goluba

Ivan Golub kao kajkavski pjesnik predstavio se 1978. pjesničkim ciklusom *Kalnovečki razgovori*. Kajkavskoj dionici Golubova pjesničkog opusa pripadaju i svojevrсни nastavci tog ciklusa, razasuti po ostalim njegovim pjesničkim zbirkama i/ili okupljeni u ciklusima *Kalnovečki bokci* (1988.), *Spodobe* (2000.) i *Kalnovečki dnevi* (2013.). Dosadašnja je recepcija Golubovo kajkavsko pjesništvo ocijenila visokim ocjenama (A. Flaker, T. Maroević, J. Skok), ustvrdivši da svojim antologijskim ostvarenjima »participira u vrhunskim pjesničkim ostvarenjima hrvatskoga pjesništva druge polovice dvadesetoga stoljeća« (C. Milanja). U ovom će se radu istražiti pojavljivanje tematskih, idejnih, stilskih i drugih diho-

tomija u Golubovu kajkavskom pjesništvu te njihovi međusobni odnosi. Iako pojmovi kao što su tradicija i modernost, zavičaj i svijet, pučko i filozofsko, zbilja i književnost, fizičko i duhovno pretpostavljaju međusobnu oprečnost, pažnja će se u ovom radu posvetiti načinima na koje Golubovo kajkavsko pjesništvo među njima pronalazi poveznice, čemu i zahvaljuje svoju iznimnost.

Nika Komar i Marko Brodarić

Osnovna škola »Vladimir Nazor« Duga Resa

Lingvističko matematičarenje

U okviru školskog projekta s učenicima osmog razreda jezično se i matematički istražila *Arithmetika horvatszka*, prvi računski priručnik na kajkavskom narječju, čiji je autor hrvatski matematičar 18. stoljeća Mijo Šilobod Bolšić. Budući da je dugoreški kraj pretežno kajkavski, nastavnici su prihvatili izazov realizacije istraživačke nastave na jednome takvom povijesnom izvoru. Na četirima radionicama učenici su raznim zadacima povezivali naučeno znanje iz matematike s poviješću hrvatskog jezika, čime je ostvarena međupredmetna korelacija. Istraživale su se jezične strukture i uspoređivale sa standardnim jezikom, a potom su se rješavale matematičke jednadžbe, zagonetke i mozgalice. Cilj je ovog projekta, uz razvijanje jezičnih i matematičkih vještina, osvijestiti te njegovati hrvatsku jezičnu i kulturnu baštinu.

Ivana Kurtović Budja

Institut za hrvatski jezik, Zagreb

Život i djelo hrvatskoga jezikoslovca dr. sc. Mije Lončarića

U radu će biti riječi o životnom i profesionalnom putu dr. sc. Mije Lončarića od rodne Reke do Zagreba u kojem je našao svoje posljednje počivalište. Naglasak će biti na njegovu djelovanju u Institutu za hrvatski jezik i jezikoslovlje u kojem je bio ravnatelj, voditelj odjela i jedan od najvećih znanstvenika koje je Institut imao. Rad će donijeti i sličice poslovne komunikacije s članovima Odjela za dijalektologiju i drugim zaposlenicima Instituta, a koji pokazuju koliko je bio velik učitelj, erudit i čovjek dr. sc. Mijo Lončarić.

Danica Leštek

Osnovna škola Donja Stubica

Muke po kurikulumu: zastupljenost novije kajkavske književnosti u školskom kurikulumu

Tema ovog predavanja je transfer znanja kajkavice kao praktične vještine, znanja i stava prema dijalektalnoj književnosti sa starijih generacija na mlađe. Cijelo predavanje je usmjereno na stanje u školstvu, konkretno u osnovnim školama, s obzirom na njegovanje i promicanje kajkavskog narječja i zastupljenost novije kajkavske književnosti u školskom kurikulumu. U izlaganju je prikazano stanje u praksi, a ne samo u dokumentima. Najvažniji dokument za programe škola je kurikulum pa započinjemo analizom kurikula za osnovne škole od prvoga do osmog razreda. Izložen je i kratki osvrt na napore udruge Kajkaviana za veće uključivanje kajkavskih sadržaja u kurikulum. U tom smislu najzanimljivije je istraživanje osamdesetak čitanki iz hrvatskog jezika i književnosti za osnovne škole raznih izdavača s obzirom na sadržaj novije kajkavske književnosti. U izlaganju su pregledno prikazani rezultati tog istraživanja. Zadnji dio izlaganja usmjeren je na velike napore učitelja entuzijasta koji preko izvannastavnih aktivnosti na-

stoje popuniti rupe u kurikulu. Zorno su predočeni izazovi s kojima se rijetki entuzijasti na tom području susreću. Kao primjer takvog rada biti će predstavljeno djelovanje grupe izvannastavnih aktivnosti Mala Kajkaviana koja već više od dvadeset godina djeluje u Osnovnoj školi Donja Stubica.

U zaključnom dijelu predavanja daje se odgovor na pitanje o zastupljenosti novije kajkavske književnosti u školskom kurikulu i čitankama za hrvatski jezik i književnost.

U završnom dijelu predviđena je diskusija koja bi trebala iznjedruti prijedloge za poboljšanje pozicije kajkavice i kajkavske književnosti u školskom kurikulu. Jedan od prijedloga je i sastavljanje kajkavske čitanke koja bi ponudila kvalitetne i raznovrsne tekstove na kajkavskom narječju.

Karmen Levanić

Državni arhiv u Varaždinu

Prikaz izdanja »Marijaterezijanski urbari 1774.-1784.« kao izvora za proučavanje kajkavskoga jezika u svakodnevnom govoru

Radovi na području kajkavske lingvistike uglavnom se temelje na tiskanim kajkavskim tekstovima. Urbarijalni dokumenti nastajali su na terenu, ispitivanjem stanovništva, pa odražavaju stvarnu govornu situaciju i to na velikome području, jer su u ediciji objavljeni dokumenti za cijelu ondašnju Varaždinsku županiju i dio Križevačke (od slovenske granice do ludbreškoga područja). Prikazat će se urbarijalni dokumenti koji su u cijelosti ili djelomično pisani kajkavskim te način na koji su transkribirani zajedno s problemima koji su se pri tom javili.

Iznova o *Ludbreškoj pjesmarici*

Starija je kajkavska lirika sačuvana pretežito u rukopisnim pjesmaricama, od kojih je većina danas relativno slabo poznata i neistražena. Postanje tih pjesmarica možemo pratiti od 16. stoljeća, dok je najplodnije vrijeme njihova nastanka 18. i 19. stoljeće. Iz potonjeg je razdoblja i tzv. *Ludbreška pjesmarica*, sačuvana u Zbirci rukopisa i starih knjiga u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu. Riječ je o zbirci koja na 64 lista sadržava 103 svjetovne pjesme na kajkavskom, slovenskom, njemačkom, mađarskom i latinskom jeziku. Naslov zbirke i godina postanja u hrvatskoj književnoj historiografiji nisu precizirani: obično se imenuje *Ludbreškom* ili *Ludbreško-bukovečkom pjesmaricom*, a kao godina nastanka navodi se 1830. ili »nakon 1833.«. Na *Pjesmaricu* je prvi upozorio Franjo Fancev (1928. i 1933.), koji je iz nje izdvojio i objavio 50 napitničkih tekstova (1937.), potom je Olga Šojat za časopis *Kaj*, uz kratak opis *Pjesmarice*, transkribirala 10 izabranih pjesama (1968.), a u novije doba najsustavnije ju je prikazao Ivan Zvonar (2015.). Izlaganje će se nastaviti na njihova istraživanja te će se pokazati da i ova pjesmarica, bez obzira na moguće utvrđivanje autorstva pojedinih pjesama, nastavlja onodobni trend prenošenja tekstova kao anonimnih, pri čem je dugotrajni optok pjesama rezultirao njihovim različitim inačicama, a posljedično pridonio i njihovu kvarenju.

Kajkavski Virgilijuš

U jednom pismu na latinskom jeziku iz 1801. godine Adam Alojzije Baričević (1756. – 1806.) javlja prijatelju Franji Koritiću (1771. – 1846.) da je uživao u prvim stihovima Vergilijeve *Eneide* koje je Koritić preveo na hrvatski jezik (*vernacula lingua*) i poslao Baričeviću na ocjenu. Baričević ne ulazi u podrobniju ocjenu prijevoda, ali hvali Koritićevu veliku ljubav prema materinskom jeziku ističući da je prijevod podijelio i s drugima koji se razumiju u prevođenje te da i oni polažu u Koritića nadu da će poduzetim prijevodom Hrvate uspješno uključiti u zbor naroda koji već odavna Vergilija mogu čitati na svojim jezicima. Spominjući Koritićev rad na prijevodu psalama, Baričević na koncu prijatelja savjetuje da se odluči pa prione ili uz jedno ili uz drugo kako mu ne bi oboje ostalo nezavršeno. Nije poznato dokle je Koritić dogurao sa psalmima, ali od Vergilijeve *Eneide* preveo je samo prvo pjevanje, kako javlja Pavel Jozef Šafárik u svojoj *Povijesti južnoslavenske književnosti* (sv. 2, 1865.), no to se pjevanje do danas smatralo izgubljenim. Ono je, međutim, sačuvano među Šafárikovim spisima u Pragu, a riječ je zapravo tek o početnom dijelu prvog pjevanja naslovljenom *Publijuša Virgilijuša Marona od Eneasa* pesme knjiga prva. U ovom izlaganju prikazat će se Koritićev novopronađeni prijevod i smjestiti u okvir njegove književne biografije.

**O međuodnosu slike i teksta na primjeru ilustracija
Krstice Hegedušića za Krležine *Balade Petrice Kerempuha***

Zbog velike tekstualne sugestivnosti *Balade Petrice Kerempuha*, autora Miroslava Krleže učestalo su služile kao idejna inspiracija vizualnim umjetnicima. Tako su nastala neka samostalna slikarska ili kiparska djela, a potrebno je spomenuti i brojna tiskana izdanja *Balada* koja ilustriraju razni umjetnici. Izlaganje se koncentrira na likovne interpretacije Krstice Hegedušića tiskane od strane Matice hrvatske u vremenu nakon Drugog svjetskog rata, točnije 1946. godine. Da bi se provelo istraživanje, Hegedušićeve su ilustracije klasificirane po sadržaju motiva i stilu. Dok je komparativna analiza forme ukazala da se Hegedušić linearnošću oblika te izradom inicijala za svaku pjesmu vjerodostojno referira na renesansne i srednjovjekovne iluminacije te stilski oslanja na sjevernoeuropske renesansne slikare 16. stoljeća poput Pietera Bruegela i Hieronymusa Boscha, semiotička analiza ilustracija naslućuje kako u svrhe poticanja emocija kod čitatelja često uvodi motiv smrti i demonizira likove, a ponekad uvođenjem lokalnih simbola pokušava unijeti i dozu duhovitosti. Prilikom evociranja patosa Hegedušić se čvrsto oslanja na elemente preuzete iz kršćanske ikonografije. Nadalje, analiza međuodnosa slike i teksta dovodi do konstatacije da se Hegedušić u vizualnom te Krleža u tekstualnom djelu u podjednakoj mjeri referiraju na srednjovjekovni, renesansni i barokni period. Čestu pojavu ratne tematike te evociranje kolektivnog identiteta, kao i vizualno ismijavanje prošlih državnih struktura i režima, poput Habsburške Monarhije, izlaganje zaključno kontekstualizira unutar političke ideologije Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije te time doprinosi boljem razumijevanju ovog tiskovnog izdanja u cjelovitosti njegova sadržaja.

Marija Malnar Jurišić

Filozofski fakultet, Zagreb

Fonologija govora Prezida u Gorskome kotaru

Mjesni govor Prezida, naselja koje administrativno pripada Gradu Čabru, ubrajamo u zapadni tip goranske kajkavštine. Govor je to koji se u okviru čabarskih govora izdvaja po specifičnim crtama na razini vokalizma (npr. refleks poluglasa) i konsonantizma (postojanje cakavizma). U izlaganju će se predstaviti rezultati terenskoga istraživanja koje se provodilo u nekoliko navrata, te će se prikazati temeljne značajke fonologije toga govora, ali i naznačiti promjene koje su, s obzirom na višegodišnje istraživanje, uočene u sustavu. Građa se prikupljala usmjerenim upitnicima i snimanjem spontanoga razgovora s ispitanicima, izvornim govornicima starije životne dobi.

Samanta Milotić Bančić

Filozofski fakultet, Pula

Kajkavski elementi u *Grškovićevu zborniku*

U radu se analiziraju kajkavizmi u *Grškovićevu zborniku* iz 16. stoljeća. *Grškovićevo* se zbornik nalazi u Arhivu HAZU, a sastoji od neliturgijskog srednjovjekovnog štiva s različitim jezičnim osobitostima i različita porijekla. Pisan je mješovitim čakavsko-crkvenoslavenskim i crkvenoslavensko-čakavskim jezikom te se stoga pojedini prilozi jezično razlikuju. Predmet ovog rada su fonološki, morfološki, leksički i sintaktički kajkavizmi u *Grškovićevu zborniku*. Najviše je pronađenih kajkavizama na leksičkoj razini, a dijelimo ih na lekseme koji pripadaju zajedničkom čakavsko-kajkavskome sloju te na lekseme koje pripisujemo samo kajkavskome sloju. Očekivano je veći broj onih potvrda koje pripadaju zajedničkoj čakavsko-kajkavskoj baštini. Analizirajući kajkavizme koje možemo pripisati samo kajkavskome sloju, doći ćemo do zaključka je li riječ o interferenciji u čakavski crkvenoslavenski zbog mjesta nastanka (možda

sjeverna Istra), ili je pak unošenje takvih elemenata drukčije motivirano, možda težnjom za stvaranjem zajedničke *koine*. U tome nam mogu pomoći kontaktni sinonimi koji se u *Grškovićeveu zborniku* pojavljuju. Nadamo se ovim radom dodatno rasvijetliti obim kajkavskoga utjecaja na jezik hrvatskoglagoljskih tekstova 16. stoljeća te time doprinijeti daljnjim kajkavološkim istraživanjima.

Anja Nikolić-Hoyt

Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, Zagreb

Alexander D. Hoyt

Filozofski fakultet, Zagreb

Anglianzki budin: kontrastivna analiza dviju u redoslijedu ispred svih drugih kuharica:

Zagrebečka szokachka kniga (1813.) i American Cookery (1796.)

Rad uspoređuje dvije kuharice u redoslijedu ispred svih drugih: *Zagrebečku szokachku knjigu* iz 1813. i *American Cookery* iz 1796. Uz usporedbu makrostrukturne organizacije i profila ciljnih korisnika posebna se pažnja posvećuje jezičnom kulinarskom fondu te društveno-povijesnom kontekstu i kulturalnoj ulozi obiju kuharskih knjiga.

Nova z-kup szlosena zagrebečka szokachka kniga u šest razdjeljaka s 554 recepta smatra se prvom kuharicom na starome hrvatskokajkavskom jeziku. Ovo vrijedno djelo hrvatske gastronomske baštine zapravo je prerađeni prijevod s njemačkog jezika, većim dijelom receptata iz bečke kuharske knjige koja je u vrijeme zagrebačkog izdanja bila *van dana* već trideseti put. *Zagrebečka szokachka kniga* nije bila namijenjena *vuchenim szokachima*, dakle profesionalnim kuharima, već za *hisne Kchere*, to jest kućnim kćerima, dakako opismenjenima, koje *roditelyom szvojem pri Gozpodarstvu na pomoch, yszlusbu jeřzu, iz nye hafzen imati budu mogle*. Premda nepotpisana, s pouzdanjem se pripisuje prosvjetiteljskoj misiji Ivana Krstitelja Birlinga (1775. – 1852.), zagrebačkog kanonika i župnika sv. Marka, *omiljenoga zagrebačkog građanina*.

S druge strane, prva američka kuharica *American Cookery* prva je kuharska knjiga američkog autora odnosno autorice Amelie Simmons, objavljena na američkom tlu 1796. Do tada su, naime, sve kuharice bile zapravo britanske. *American Cookery* ima 47 stranica i podijeljena je u devet razdjeljaka. U prvom razdjeljku autorica objašnjava kako izabrati meso, ribu, perad i povrće i kako ih pripremati prije kuhanja, a u preostalih osam nalazimo više od 125 recepata za razna jela od pečenog mesa do pudinga. Budući i sama siročica, Simmons je u svoju kuharsku knjigu uključila i obilje savjeta za djevojke koje su se zbog smrti roditelja ili kakvih drugih nesretnih okolnosti morale snalaziti u tuđim kućanstvima, nadajući se postati dobrim ženama i korisnim članicama društva. Prva se američka kuharica odlikuje naglašenom pragmatičnošću, a zbog svojih brojnih kulturno-obilježanih referenci smatra se jednom od temeljnih knjiga koje su oblikovale američki kulturni i posebno dakako gastronomski identitet.

Denis Peričić

Varaždin

Lalangizmi u Krleže

Rad je svojevrstni – nakon 15 godina – nastavak autorova istraživanja intertekstualnih veza između djela Ivana Krstitelja Lalanguea i Miroslava Krleže (iz 2008. godine: Peričić D.: »Ivan Krstitelj Lalanguea i hrvatskokajkavska književna tradicija ili Lalanguea i Krleža – novo poglavlje u genezi *Balada*«, *Radovi Zavoda za znanstveni rad HAZU Varaždin*, br. 19, str. 197–210). Dok je tada komparativnom leksikološkom analizom ukazao na nedovoljno primijećen Lalangueov utjecaj u genezi Krležinih *Balada* (odnosno »korijenima Krležina *Kerempuha*«) na primjeru Lalangueove knjige *Vračtva ladanjska* i pjesme *Sectio anatomica* iz *Balada Petrice Kerempuha*, ovdje autor detaljnije razmatra sličnost leksika i između drugih Lalangueovih djela i cjelokupna Krležina kajkavskog opusa. Metodologija koja se pritom primjenjuje temelji se prvenstveno na onoj koju je inaugurirao Josip Vončina, dakle na svim književnojezičnim razinama, od grafostilistike do sintaktostilistike. Stoga i naslovni izraz »lalangizmi«, kao opravdana novokovanica u kontekstu suvremene krležologije.

Grgo Petrov

Studio Disegnat, Zagreb

Popularizacija kajkavskog kroz suvremene medije za djecu i mlade

Uz to kaj je dijelom Zagorec, Grgo vodi kreativni studio za dizajn i ilustraciju gdje, među ostalim, radi i na projektima koji doprinose lokalnim zajednicama s fokusom na jezičnu baštinu.

Na svom predavanju predstaviti će različite aktivnosti i inicijative kojima promovira važnost očuvanja lokalne jezične baštine za mlade kroz suvremene medije i dizajn. Među njima su ilustrirana edukativna knjiga »Priča o jednom Kaju« koja je nastala u suradnji s autoricom Bojanom Schubert, autorska dvojezična bajka na kajkavskom o pustolovinama Imbre Houstovnjaka napravljena s prevoditeljicom Ivanom Škrlec te ilustrirana kajkavska abeceda za najmlađe »Moj prvi abecedar«. Spajajući strast za kreiranjem i želju za ponudom otkaćenih suvenira pokrenuo je brend »Po domachi« gdje se bavi s osmišljavanjem unikatnih poklona i suvenira s popularnim izrazima iz kajkavskog (i čakavskog) govornog područja.

Pored ilustracije Grgo se bavi i dokumentiranjem raznih dijalekata kroz video-intervjue po Zagorju te obali i otocima, promovirajući raznoliko bogatstvo govora u Hrvatskoj.

Lahorka Plejić Poje

Filozofski fakultet, Zagreb

Uz Kristijanovićeve prijevode *Mudrih izreka*

Među sačuvanim biblijskim knjigama koje je preveo Ignac Kristijanović nalaze se i *Mudre izreke*, koje je on naslovio »Prirečja«. U izlaganju će se razmotriti što je u prevođenju Vulgate Kristijanović izostavljao (kako pokazuje preliminarno čitanje) ili mijenjao na neki drugi način te će se pokušati odgovoriti zašto je birao određenu prevoditeljsku strategiju. Potom će se pažnja usmjeriti na podrubne bilješke. Poput prijevoda drugih starozavjetnih knjiga Kristijanović je, naime, i »Prirečja« obilato tumačio i komentirao te upućivao na ostale biblijske knjige i druge izvore. U mnogim bilješkama on je donekle načelne i apstraktne mudrosne izreke činio doslovnijima i konkretnijima, dajući pojedinim formulacijama preciznije značenje. Stoga će se razmotriti na koje je sve načine i za kakvu publiku sastavljao svoje komentare te koje je učinke predmnijevao. Izlaganje će temeljiti na vlastitoj transkripciji »Prirečja« iz *Danice zagrebečke*.

Ivana Posedi

Državni arhiv u Varaždinu

Nada Bulić

Sveučilište u Zadru

Kletve i vrijeđanja u Zapisnicima Poglavarstva grada Koprivnice

Zapisnici Poglavarstva grada Koprivnice su djelomično objavljeni u dvije edicije, a radi se o zapisnicima nastalim od 1639. do 1705. godine. To su zapisnici različitih sudskih parnica od lakših prekršaja koji se odnose na klevete, uvrede, tučnjave, ostavine i nanesene štete, pa do težih prekršaja kao što su krađa i vještiji čini koji su završavali smrtnom presudom. Zapisnici su pisani djelom na kajkavskom, a djelom na latinskom jeziku, odnosno početak parnice i presuda su uglavnom na latinskom jeziku, a tijek parnice je najčešće na kajkavskom. Dio

parnica se odnosi na klevete i vrijeđanja, a u radu donosimo kajkavske riječi kojima su se vrijeđali i klevetali nekoga. U radu će se navesti kajkavske riječi i izrazi kojima se vrijeđalo i klevetalo uz pripadajuće objašnjenje. Zapisnici su pisani u toku vođenja parnica pa stoga predstavljaju autentično stanje govornog kajkavskog jezika i grafije iz vremena nastanka rukopisa.

Zlatko Puntijar

Kuća Puntijar, Zagreb

Kultura stola na kajkavsku

Kako od kulture stola kreće sva ostala kultura, tako je i kajkavska pisana riječ krenula sa stola. Štoviše, njegovo VELIČANSTVO STOL prisutno je u svakom trenutku čovjekovog života.

Gazofilacij pavlina Ivana Belostenca napisan je na stolu najvećim dijelom na kajkavskom, a u njemu ima i recepata za jela, pa gospodarskih savjeta, liječničkih savjeta i drugo. Opet vezanih za stol.

Davno nam je Juraj Mulih dao regule lijepoga ponašanja, a najveći se dio odnosi na ponašanje kod stola. Mlađe regule lijepog ponašanja Marije Jambrišak pod naslovom *O pristojnom vladanju* izdane su 1896., pa *Bonton* tiskan u tiskari Vošicki u Koprivnici 1916., gdje se navode i običaji kod raznih prigoda. Nekada je bio običaj za svaku zgodu držati prigodne govore pa je objavljen i priručnik *Nazdravičar*, a tu su i *Križevački statuti*, *Krapinski vandrček* itd.

Ivan Birling napisao je prvu kuharicu na hrvatskom jeziku, to jest na kajkavskom jeziku, izdanu 1813., a u kuharici se opet sve vrti oko stola.

U izlaganju će se govoriti o kulturi stola na kajkavsku.

Petar Radosavljević i Ivana Olujić

Filozofski fakultet, Zagreb

Sandra Požar

Staroslavenski institut, Zagreb

**Kajkavski elementi u memoarima
Adama Mixicha iz Keče u Rumunjskoj**

Hrvati koji danas žive u Rumunjskoj u mjestu Keča (*Checea*) potomci su kajkavaca doseljenih početkom 19. stoljeća iz Pokuplja u Banat. Prema posljednjem popisu stanovništva Rumunjske iz 2021., danas u Keči živi još samo petnaestak Hrvata, od kojih tek dio još uvijek govori kajkavski ili bilo kakav varijetet hrvatskoga. Jedan od Hrvata kajkavaca iz Keče bio je i Adam Mixich (1896. – 1984.), čije je memoare »*Tako je bilo / Așa a fost – kronika o Hrvatima u Keči / Cronica croaților din Checea*« priredio, preveo i 2014. godine u Rumunjskoj objavio kao dvojezično, hrvatsko-rumunjsko izdanje, njegov unuk, Francisc Mixich. U njima autor, oslanjajući se na znanstvena istraživanja i arhivsku građu, iznosi najprije porijeklo kečanskih Hrvata, zatim povijest svoje obitelji, a na koncu i svoj životopis, koji je istodobno i povijest Keče i kečanskih Hrvata kroz gotovo cijelo 20. stoljeće. Iako je Adam Mixich svoje memoare nastojao pisati standardnim hrvatskim jezikom, njegov se izričaj odlikuje brojnim posebnostima, među kojima svakako možemo izdvojiti kajkavske elemente njegova materinskog idioma na koje ćemo se osvrnuti u izlaganju.

***Beramska pjesmarica – izvor novih spoznaja
o ranim vezama glagoljaške i kajkavske književnosti***

Beramska pjesmarica dio je zborničkoga dodatka *Prvome beramskom brevijaru*. Taj se glagoljski kodeks sastoji od sanktorala iz 14. st. te od raznih liturgijskih, patrističkih, legendarnih i versificiranih tekstova prepisanih tijekom 15. i 16. st. uglatom i kurzivnom glagoljicom. Jedan je od ukupno pet glagoljskih rukopisa koji se danas čuvaju u Narodnoj i sveučilišnoj knjižnici u Ljubljani. *Beramska pjesmarica* sastoji se od deset pjesama te triju kraćih zapisa unesenih iz poznatih srednjovjekovnih pjesama, među kojima i nekih, u kontekstu hrvatskoglagoljske književnosti, jedinstvenih potvrda. Beramski kodeks sadržava najstariju potvrdu pjesme *Pobvaľujmo današni dan* čije su dulje inačice zapisane među božićnim i novogodišnjim pjesmama *Prekmurske (Martjanske) pjesmarice* i *Pavlinskog zbornika*. Jezična analiza pokazala je kako bi se nastanak pjesme *Pobvaľujmo današni dan* mogao vezati uz onaj dio sjeverozapadnoga čakavskog prostora koji je graničio s kajkavskim.

U ovome radu glagoljska inačica pjesme usporedit će se s onima iz dvaju navedenih izvora kajkavske književnosti. Cilj je na temelju provedene analize donijeti nove spoznaje o mogućim poveznicama između glagoljaške i kajkavske književnosti, te o popularnosti pojedinih pjesama za koje se smatralo kako su zapisane samo u sjevernim latiničnim rukopisima. Također, očekuje se da će ova analiza učvrstiti ranije pretpostavke kako dio izvora kajkavske književnosti treba tražiti i u glagoljskim rukopisima.

Ermina Ramadanović i Barbara Štebih Golub

Institut za hrvatski jezik, Zagreb

Fragment književnokajkavskoga prijevoda *Kurana*

Autorice se u tekstu bave slabo poznatim, rukopisnim, fragmentarnim prijevodom *Kurana* na kajkavski književni jezik koji se čuva u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu.

Prijevod o kojemu je riječ u ovom radu smješta se u tridesete godine 19. st. i pripisuje Ignacu Kristijanoviću (1796. – 1884.), pa će se na temelju raščlambe i jezičnih obilježja teksta propitati ta atribucija. Nadalje se, u kontekstu kulturnih strujanja u onodobnoj Europi i sjeverozapadnoj Hrvatskoj, raspravlja o motivima prevođenja te islamske svete knjige na književnu kajkavštinu. S obzirom na to da sâm rukopis sadržava dvije od ukupno 114 kuranskih sura, u radu se nastoji odgovoriti na pitanje zašto se prevoditelj odlučio upravo za prijevod tih dvaju kuranskih poglavlja.

Vladimira Rezo

Fakultet hrvatskih studija, Zagreb

Jezične mijene Kristijanovićeve *Knjige Tobijaša*

U radu se uspoređuje jezik dvaju izdanja Kristijanovićeve *Knjige Tobijaša*, iz *Danice zagrebečke* (1845.) te iz *Žitka sveteh mučenikov II.* (1871.). Zbog različitih pravopisnih i gramatičkih rješenja na različitim jezičnim razinama u dvama izdanjima tekst je zanimljiv iz sociolingvističke i povijesne vizure. Cilj je rada utvrditi razlike između dvaju izdanja na grafijskoj i ortografijskoj, fonološkoj, morfološkoj, sintaktičkoj i leksičkoj razini kako bismo na istom tekstu mogli utvrditi je li se i na koji se način književna kajkavština promijenila za četvrt stoljeća.

**Kad je človek postao čověkom, a kajkavski zamijenjen štokavskim:
o jednom ilirskom jezičnom prekrajanju**

Polovica 19. stoljeća promatrana iz perspektive današnje sjeverne, ondašnje Banske, zapravo kajkavske Hrvatske, u jezičnom je smislu prijelomni povijesni trenutak. To je vrijeme smjene paradigmi gdje vjekovni kajkavski književni jezik kojim se pisalo i na kojem se objavljivalo posljednjih tristotinjak godina biva zamijenjen ilirskom štokavštinom. Tadašnji kulturni radnici na različite su se načine prilagođavali novonastaloj situaciji. Nakon Gajeva članka *Pravopis* iz 1835. i tekstova u *Danici* koji su uslijedili, vidi se da ilirci neopozivo kajkavski zamjenjuju štokavskim. Pritom dio kajkavskih autora ostaje vjeran kajkavštini ilirizmu unatoč (npr. Jakob Lovrenčić, Josip Vračan), drugi dio u prvoj fazi preuzima Gajevu grafiju, ali nastavlja pisati kajkavskim do četrdesetih godina kada ipak prelazi na ilirsku štokavštinu (npr. Ivan Krizmanić), a treći se dio odmah 1835. svrstava u red preporoditelja i prihvaća Gajevu grafijsko-jezičnu reformu (npr. Ljudevit Vukotinović, Stjepan Mlinarić).

U ovom izlaganju osvrnut ćemo se na varaždinskog pisca Jakoba Lovrenčića (Lovrenchicha) (1787. – 1842.) koji pripada prvoj gore spomenutoj skupini, a koji je, između ostaloga, zaslužan zato što je prvi u hrvatsku književnost uveo lik Petrice Kerempuha. Poznato je da je Lovrenčićev *Petrica* progovorio kajkavski 1834. kod Platzera u Varaždinu, a manje je poznato da je sedam godina nakon Lovrenčićeve smrti (1849.) objavljeno drugo izdanje toga djela kod istog nakladnika, ali u novom grafijskom i jezičnom ruhu. U izlaganju će biti govora upravo o jezičnim postupcima zasad nepoznata redaktora koji je *Petricu* štokavizirao za onodobnu varaždinsku publiku.

Valentina Šinjori

Elektrostrojarska škola Varaždin

Ogneci i čameki pri skupslaganu Knigice kajkavčice
– kajkavske čitanke za učenike osnovnih škola

Cilj je referata zainteresiranoj javnosti predstaviti kajkavsku čitanku (u izradi) namijenjenu učenicima osnovnih škola, koja je rezultat višegodišnjega projekta koji se provodi u Centru izvrsnosti za hrvatski jezik s visokomotiviranim učenicima Varaždinske županije. Predstaviti će se znanstvena podloga sastavljanja čitanke, namjena, objasniti izbor tekstova, metodološka koncepcija, svrhovitost tiskanja čitanke.

Čitanka je zamišljena kao udžbenička integracija koja objedinjuje jezične i književne sadržaje.

Književni su sadržaji birani prema principu primjerenosti, a tekstovi su jezično i estetski primjereni recepciji učenika. Odabrani su tekstovi iz (naj)starije kajkavske književnosti, ali i iz najsuvremenije. Nastojanje je bilo da se pokaže kako je kajkavski bio višestoljetni književni jezik, ali da i danas funkcionira kao jezik književnosti.

Također se nastojalo da tekstovi budu zanimljivi, jezično autentični i estetski vrijedni.

Svrha je jezične nastave (kojoj je također namijenjena čitanka) bogaćenje leksičkoga fonda aktiviranjem postojećeg fonda zavičajnog govora i proširenjem leksičkim fondom iz književnosti. Isto tako, jezičnom će se analizom dovesti do usvajanja osnovnih spoznaja o obilježjima kajkavskoga jezika.

Naravno, nastoji se čitankom predočiti i šira zavičajna kultura u svojim reprezentativnim oblicima.

Pri sastavljanju čitanke poštivao se Zakon o udžbenicima

https://narodnenovine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2018_12_116_2288.html

Stoga su obrazovni materijali oblikovani u skladu sa znanstvenim načelima i etičkim normama, pedagoški, psihološki i didaktičko-metodički primjereni za korištenje učenicima u osnovnim školama.

Zadatci su raznoliki, po strukturi i zatvorenoga i otvorenoga tipa. Polazi se od strategija čitanja, razrješavanje značenja, sadržajne i idejne analize tekstova. Zatim su to zadatci tumačenja i razumijevanja teksta, otkrivanja implicitnih značenja.

Zastupljeni su zadatci čitanja, slušanja, pisanja, usmenoga izražavanja. Mnogi tekstovi bili su polazište i za zadatke kreativnoga izražavanja.

Čitanka je namijenjena učenicima i nastavnicima za višegodišnju upotrebu. Nastavnici će prema zanimanju učenika, njihovim sposobnostima i stupnju poznavanja jezika birati sadržaje primijenjene trenutnoj dobi učenika te će moći i sami nadograđivati i prilagođavati zadatke uz pojedine tekstove.

Mateja Šporčić

Veleučilište Baltazar Zapresić

Standardno i dijalektno u *Kuharskim naputcima kapucina Pashazija*

U ovom će izlaganju biti riječi o jeziku kajkavskih *Kuharskih naputaka* kapucina Pashazija iz 1787. godine, i to sa stajališta sinkronije i dijakronije. Sa sinkronijskog stajališta pokušat će se utvrditi standardnost odnosno dijalektalnost pojedinih jezičnih osobina u Pashazijevu tekstu. Proučavatelji književnoga kajkavskog jezika ističu da je »jezik u djelima pisaca pojedinog razdoblja u bitnim svojim osobinama jedan te isti, bez obzira na to iz kojega kajkavskoga kraja pisac potječe«, te da je »na osnovi tih djela nemoguće dobiti povijesnu dijalekatsku sliku kajkavskih podnarječja i govora« (Šojat 1981: 2). Međutim, kuharice su tekstualna vrsta praktične namjene pa će u njih prodirati elementi vernakulara više nego u druge vrste tekstova, a u identifikaciji i analizi dijalek-

talnoga u *Kubarskim naputcima* polazi se od pretpostavke da se dijalektalno obojene jezične osobine mogu izdvojiti na temelju usporedbe s osobinama književnoga kajkavskog jezika p(r)opisanoga u gramatikama toga idioma. Kao referentna gramatika za taj dio analize odabran je Szentmártonyjev *Uvod u nauk o hrvatskome jeziku* (1783.).

U drugom dijelu analize s povijesnodijalektoloških se polazišta razmatra mogućnost da se varijable identificirane kao dijalektalne u Pashazijevu idiolektu atribuiraju pojedinim organskim sustavima kajkavštine te se one uspoređuju s onime što se u dijalektološkoj literaturi zna o današnjim jezičnim osobinama Pashazijeva materinskog idioma te idioma s kojima je bio u ekstenzivnom kontaktu (Pashazije je rođen u Severinu na Kupi, koji pripada istočnogoranskomu dijalektu kajkavštine, a kao gvardijan kapucinskog samostana djelovao je u Zagrebu i Varaždinu). Naposljetku, pod pretpostavkom da uočena odstupanja od norme osamnaestostoljetnoga kajkavskog standarda i odabiri među pojedinim varijantama doista predstavljaju upliv dijalektalnoga, razmatra se i mogućnost dobivanja informacija o osobinama organskih govora kajkavštine 18. stoljeća.

Barbara Štebih Golub i Dubravka Ivšić Majić

Institut za hrvatski jezik, Zagreb

Prijevodne varijante i paratekstni elementi u Kristijanovićevo prijevodu *Knjige šoltarov*

Jedno od najvidljivijih obilježja svakoga teksta jesu paratekstni elementi, tj. svi elementi koji ne pripadaju glavnom tekstu, nego ga okružuju i nadopunjuju. Kristijanovićevo prijevodi biblijskih knjiga obiluju raznim paratekstnim elementima, pa tako i onaj najveće biblijske knjige, *Knjige psalama (Knjiga šoltarov)*. Za razliku od Kristijanovićevih prijevoda nekih drugih biblijskih knjiga, prijevod psalama ostao je samo u rukopisu, a čuva se u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu.

Riječ je o prijevodu koji nije uređen za tisak, pa u njemu nalazimo brojne prijevodne varijante koje se javljaju u više oblika (primjerice pisane iznad glavnoga teksta, u njegovu nastavku, kao podrubne bilješke...).

Paratekstni elementi koje sadrži Kristijanovićeve *Knjige šoltarov* obuhvaćaju, među ostalim, uvodne tekstove u pojedine psalme, podrubne bilješke, umetnute riječi, »indeks« psalama.

U izlaganju će se analizirati paratekstni elementi i prijevodne varijante u Kristijanovićeve psaltiru. Cilj je utvrditi na kojim je sve razinama Kristijanović ispravljao svoj prijevod odnosno ostavljao više mogućnosti prijevoda te tako dobiti bolji uvid u njegovu prevoditeljsku tehniku.

Usporedbom s drugim, također rukopisnim, cjelovitim književnokajkavskim prijevodom psalama, onim Vranićevim (1816.), ukazat će se na sličnosti i/ili razlike u primijenjenim traduktološkim postupcima.

Danko Tkalec

Point d.o.o., Varaždin

Digitalno ruho kajkavske knjige

Digitalizacijom se bavimo od sredine devedesetih godina prošlog stoljeća. Počeli smo s automatizacijom i digitalizacijom radijskih postaja i prebacivanjem audio zapisa s magnetofonskih traka i gramofonskih ploča u digitalni oblik pogodan za automatiziranu radiodifuziju. Tiskanu građu radimo od 2006. godine i do sad smo obradili tisuće knjiga, sto četrdeset naslova novina, stotinu naslova časopisa te bezbroj fotografija i razglednica.

Posebno nas zanimaju zavičajne teme koje pokrivaju područje sjeverozapadne Hrvatske. Posljednjih smo se godina dodatno posvetili kajkavštini pri čemu nam je dragocjena suradnja s knjižnicama i ustanovama s domicilnog područja. Dosad je digitalizirano stotinjak različitih djela iz sedamnaestog stoljeća na dalje, s posebnim osvrtom na ilirizam.

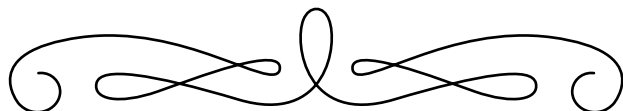
Unutar svoje digitalne knjižnice formirali smo posebnu kajkavsku zbirku koja je u potpunosti pretraživa kroz fulltekst i metatagove. Cilj nam je digitalizirati svu dostupnu kajkavsku građu kako bi se dobio ultimativni i sveobuhvatni resurs, dostupan svima.

Marija Znika

Zagreb

Mijo Lončarić znanstvenik i kolega

U radu se nastoji prikazati Miju Lončarića kao temeljita i akribična znanstvenika, koji propituje i staro, i novo ne samo glede istraživanja kajkavskih govora nego i u leksikografiji i gramatikografiji te kao dobra organizatora i dobronamjernog kolegu.

Nakladnik
HRVATSKA AKADEMIJA ZNANOSTI I UMJETNOSTI
Trg Nikole Šubića Zrinskog 11, HR-10 000 Zagreb

Za nakladnika
Akademik Dario Vretenar, glavni tajnik

Lektura
Bojana Schubert

Korektura
Ljiljana Biškup, Vladimir Huzjan, Bojana Schubert

Dizajn korica i prijeloma
Studio Disegnat

Tisak
Tiskara Setoffset, Zagreb

Naklada
80

Objavljeno u svibnju 2024.

Zahvaljujemo partnerima na pomoći pri organizaciji Znanstvenog skupa

GRAD LUBDREG

VARAŽDINSKA
ŽUPANIJA

ISBN 978-953-347-574-5

9 789533 475745